

"Demek ene, âyine-misal ve vahid-i kıyasî ve âlet-i inkişaf ve mânâ-yı harfî gibi, mânâsı kendinde olmayan ve başkasının mânâsını gösteren ..." Açıklar mısınız?

Bir önceki soru metninde enenin, "**bütün sıfât ve şuûnât-ı ilâhiyeyi bir derece bildirecek**" özelliklere sahip olduğu ifade edilmişti. Bu konuda dört misal verilmiş oluyor.

Birincisi, "ayine-misal": Bir aynanın kendisi ışık sahibi değildir, başkasının, meselâ, güneşin ışığını aksettirir. Enedeki haller, sıfatlar ve şuunat da aynadaki tecelliler gibidir; İlâhî sıfatları bildirir ve onlardan haber verirler. Meselâ, insanın kudretî zatî değil, İlâhî kudretin bir tecellisi, bir cilvesidir. İnsan o sıfatı ile Allah'ın sonsuz ve mutlak kudretini bir derece bilir.

Diğer sıfat ve şuunat da böyledir.

Vahid-i kıyasî: Bu mesele daha önce işlenmişti. İnsan kendi sıfatlarını, hallerini bir mukayese unsuru olarak kullanmakla İlâhî sıfatları, isimleri, şuunatı bir derece bilir. Sonra Üstadımızın ifadesiyle "**mevhum hattı bozar, bütününü Allah'a teslim eder.**"

Alet-i inkişaf: Termometre bir âlet-i inkişaftır ve havanın ısı derecesini bilmemizi, keşfetmemizi sağlar. Termometrelerde genellikle cıva kullanılır. Sıcaklığın artmasıyla cıvanın genişleme miktarı ölçülmekte, bu da ortamın sıcaklığını anlamada ölçü olarak kullanılmaktadır.

Mânâ-yı harfî: Arapça gramerde **harf-i tarif, harf-i cer** gibi bir takım harfler vardır. Bunlar tek başına bir mânâ ifade etmezler, ancak başına geldikleri kelimenin mânâsına yardım ederler. Meselâ, "**fi**" bir harf-i cerdir, "**de, da**" mânâsına gelir. Ev kelimesinin başına geldiğinde "**evde**" olur ve evin mânâsına yardım eder. Üstat Hazretleri eneyi de bu şekilde değerlendirmiş ve ona İlâhî isim ve sıfatların bilinmesine bir alet nazarıyla bakmıştır.